

ACTA NON VERBA¹

Світлої пам'яті Михайла Андрійовича Филипчука (1955–2016)

31 липня 2016 року відійшов у вічність Михайло Андрійович Филипчук – кандидат історичних наук, директор Інституту археології, доцент кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Львівського національного університету імені Івана Франка, провідний науковий співробітник історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ”, невтомний археолог-польовик, який понад чверть століття вивчав старожитності Пліснеського археологічного комплексу.

Михайло Андрійович відійшов у кращий світ зовсім неочікувано, раптово й передчасно. Відійшов, щойно завершивши чергові археологічні розкопки на Пліснеську. Повен життєвих сил та енергії, планів і задумів, ідей та мрій... Відійшов, залишивши по собі теплий спогад у наших серцях, незабутній слід у пам'яті усіх хто його знав, з ким коли-небудь мав справу; залишивши, без перебільшення, колосальну археологічну спадщину (у вигляді великої джерельної бази, десятиліттями нагромадженого матеріалу, фундаментальної бібліографії, інноваційних ідей та концепцій), а разом з тим – скорботу по собі...

Михайло Филипчук народився 19 грудня 1955 р. на Івано-Франківщині – у с. Потічок Снятинського р-ну. Загальну освіту здобув у Стецівській середній школі, яку закінчив 1973 р. Батьки вбачали майбутнє сина у медичній сфері. Але майбутній науковець, який ще з ранніх літ цікавився давньою історією свого народу, мав інші плани – здобути історичну освіту. Правда, діло це йому не одразу. Адже батько Михайла Андрійовича – Андрій Петрович – був бійцем Дивізії Ваффен СС “Галичина”, а тому вступ на історичний факультет Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича виявився далеко нелегкою справою... Відслуживши в армії (1974–1976 рр.), у підсумку з третього разу (!), саме завдяки переведенню з підготовчих курсів філологічного відділення, Михайлові Филипчуку таки вдалося здійснити задумане.

Роки навчання в університеті (1976–1982), без сумніву, були періодом, коли формувалося наукове ядро майбутнього дослідника. Михайлу Андрійовичу, як і багатьом вихідцям Буковинської школи археології, пощастило навчатися у легендарних представників тогочасної археологічної науки – Бориса Тимощука та Ірини Русанової. У наших бесідах він із теплотою та вдячністю згадував ті роки. Пригадував, зокрема, численні спільні обстеження та розвідки, розкопки низки археологічних пам'яток, у яких брав участь. Розповідав та ділився

¹ Справами, а не словами (лат.).

враженнями й про дружбу з багатьма вихідцями буковинської школи археології, імена яких нині тісно пов'язані, як з археологією, так і з історією загалом: І. Возним, О. Массаном, С. Пивоваровим, Л. Михайлиною, Ю. Мисько, М. Ягодинською, В. Олійником та ін.

Опісля вступу в університет Михайло Филипчук професійно зайнявся спортом – хокеєм на траві; виступав за збірну університету. Наука, щоправда, була більш важливою для вченого й з часом археолог відійшов від активних занять спортом. Після завершення навчання, у 1983 р. Михайло Филипчук зайняв посаду завідувача археологічного сектору Чернівецького музею народної архітектури та побуту, а у 1984 р. – ненадовго перейшов у красзнавчий музей в Івано-Франківську. На жаль, надалі розпочалася важка смуга у житті, пов'язана, насамперед, із відсутністю роботи за спеціальністю. Згодом Михайло Филипчук опинився на Закарпатті – у м. Виноградів, де викладав до 1986 р. у політехнікумі та СПТУ № 34. І хоча в таких умовах він фактично був відірваним від археологічної науки, бажання продовжувати діяльність у цій сфері залишалось надзвичайно сильним. У вільний час нерідко проводив археологічні обстеження краю, осмислював подальший життєвий шлях, і нарешті, доля йому таки усміхнулася.

У 1987 р. він перебрався до Львова, де влаштувався на посаду наукового співробітника відділу археології Інституту суспільних наук Академії наук УРСР (нині – Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України). За цей час Михайло Андрійович опрацював величезний масив, передусім археологічної вітчизняної та зарубіжної літератури, підготував й у 1996 р. успішно захистив кандидатську дисертацію “Слов'янські поселення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті” (науковий керівник – д.і.н. Олег Приходнюк). Чільне місце у роботі Михайла Андрійовича відводилося матеріалам з Пліснеська (як власним, так і нагромадженим його попередниками). Цікаво, що на захисті опонентом Михайла Филипчука виступив Михайло Кучера – відомий археолог, дослідник Пліснеського городища (який свою кандидатську дисертацію у 1960 р. захистив саме по цій еталонній пам'ятці слов'яно-руської доби).

В Інституті суспільних наук вчений познайомився з легендами львівської археології – І. Свешніковим, В. Ауліхом, Л. Крушельницькою, В. Цигиликом, співпрацював з відомими нині дослідниками – В. Петегричем, В. Івановським, Д. Павлівим, В. Оприском, В. Коноплею та ін. Одночасно здобував й закордонний досвід: ще у 1991 р. Михайло Филипчук стажувався в Інституті “Перед- і ранньої історії” Віденського університету. Протягом 1996–1997 рр. він обіймав посаду заступника директора з наукової роботи НДЦ “Рятівна археологічна служба” Інституту археології НАН України.

Нова сторінка у діяльності Михайла Филипчука була започаткована 1999 р. і пов'язана з Львівським національним університетом імені Івана Франка. Перейти сюди йому запропонував тогочасний ректор Іван Вакарчук. З тих пір Михайло Андрійович працював на посаді доцента кафедри археології, античності та

середньовіччя (з 2004 р. – кафедри археології та історії стародавнього світу; з 2010 р. – кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки). У стінах університету вчений виступав ініціатором відкриття спеціальності “археологія”, на що було витрачено чимало часу та зусиль. Задумане таки вдалося успішно здійснити. Михайло Андрійович прекрасно розумів, що відкриття спеціальності – крок далеко не простий, однак необхідний. Тематика його лекційних курсів в університеті була пов’язана, передусім, зі слов’янською археологією.

Виключно викладацька робота не могла задовольнити усіх потреб Михайла Филипчука. За підтримки Івана Вакарчука, Михайло Андрійович береться за створення Інституту археології – наукової установи у складі Львівського університету (2000 р.). У цьому йому активно допомагали майбутні працівники Інституту – Петро Довгань та Наталія Стеблій. Михайло Филипчук очолив новостворений заклад та налагодив наукові зв’язки з провідними інституціями України і Європи. У 2006 р. він започаткував випуск щорічного видання – “Вісник Інституту археології”, який нині входить до переліку наукових фахових видань України. Крім іншого, Михайло Андрійович організував та налагодив роботу постійно діючих археологічних експедицій на пам’ятках у Пліснеську та Буську.

У 2015 р. спільними зусиллями керівника Пліснеської археологічної експедиції Михайла Филипчука, директора Інституту народознавства НАН України Степана Павлюка, за підтримки й сприяння заступника голови Львівської обласної державної адміністрації Юрія Підлісного та начальника відділу охорони історичних пам’яток та історико-культурної спадщини Андрія Левики, було створено Історико-культурний заповідник “Давній Пліснеськ”. З того часу Михайло Андрійович працював там на посаді провідного наукового співробітника новоствореної інституції.

Розглядаючи наукову діяльність Михайла Филипчука, відзначимо, що власне перший “польовий” досвід вчений отримав під час розкопок сільської садиби Х–ХІ ст. у Коростуватій (1983 р.). Наприкінці 1980-х рр. він працював у складі Верхньодністрянської археологічної експедиції, вивчаючи Сільське городище (кер. експ. – Орест Корчинський). Згодом, проводив госпдоговірні експедиції у Гологірках, Кульчицях, Буську, досліджував середньовічний Львів. З 1990 р. вчений вивчав давній Пліснеськ. Відтоді й до останніх пір Михайло Андрійович керував роботами на цій еталонній середньовічній пам’ятці. У розвитку давнього Пліснеська вченому вдалося виділити слов’янський та давньоруський періоди, визначити та вивчити полісну модель давньослов’янського й бургівську модель давньоруського городищ, простудіювати практично усі лінії захисту, відкрити два слов’янські некрополі ІХ–Х ст. та слов’янський крематорій того ж часу, зафіксувати й вивчити декілька фундаментів середньовічних церков та виявити синхронні християнські некрополі, дослідити давньоруський курганний могильник ХІ – поч. ХІІ ст., відкрити й практично на всій площі розкопати унікальний давньослов’янський культовий центр кін. VII–Х ст., дослідити численну житлову й господарську забудову ІХ–ХІІІ ст., зафіксувати ремісничі осередки на городищі,

нагромадити тисячі одиниць знахідок; зрештою, вченому вдалося відтворити картину життя на давньому Пліснеську. Крім цього, результати розкопок Михайла Андрійовича вплинули на розроблення періодизації й хронології давньоукраїнських старожитностей VII–XIII ст., та у вивчення державотворчих процесів на теренах Прикарпаття в “докиєворуський” період (IX–X ст.).

Протягом 2002–2006 рр. Михайло Филипчук керував Галицькою археологічною експедицією Інституту археології НАН України. У 2004–2005 рр. брав участь у розкопках Збаража, у 2005 р. – досліджував культове городище у Підгородищі. Протягом 2004–2006 рр. археолог очолював пілотний проект “Бурштиновий шлях”, суть якого полягала у суцільному обстеженні узбережжя р. Золота Липа. З 2008 р. Михайло Андрійович був одним з головних організаторів і виконавців унікального проекту “Археологічний кадастр України/ Львівська обл.”.

Вчений також виступав організатором та співорганізатором багатьох наукових заходів. Зокрема, 30–31 березня 2001 р. Інститут археології, кафедра археології, античності та середньовіччя, Археологічний музей Львівського університету організували та провели міжнародну археологічну конференцію “Етногенез та рання історія слов’ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть”; 26–28 вересня 2002 р. на базі Інституту археології Львівського університету спільно з Інститутом археології НАН України та Українсько-австрійським бюро кооперації в освіті, науці та культурі відбувалася міжнародна наукова конференція “Нові технології в археології”. За результатами цих конференцій вийшли друком однойменні збірники наукових праць. 21–25 вересня 2008 р. у стінах Львівського університету з виїзними екскурсіями на городища слов’янського й давньоруського періодів – Буськ та Пліснеськ, відбувався II Міжнародний симпозіум “Народження слов’янських держав: стан та перспективи дослідження” (захід було ініційовано Національним центром наукових досліджень Франції, Інститутом археології Стокгольмського університету, Інститутом археології НАН України, до яких згодом долучився й Інститут археології Львівського університету). 11–13 липня 2014 р. на базі Пліснеського археологічного комплексу спільними зусиллями Інституту народознавства НАН України, Інституту археології й кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Львівського національного університету імені Івана Франка, НДЦ “Рятівна археологічна служба”, Інституту археології НАН України, Відділу охорони культурної спадщини та культурних цінностей Львівської обласної державної адміністрації та Підгорецького монастиря ЧСВВ проведено польовий науковий семінар “Старожитності Галичини і Волині у контексті етно-археологічних досліджень”. Матеріали заходу були опубліковані в 10-му випуску “Вісника Інституту археології”. Одним з останніх заходів, які ініційовав та співорганізував Михайло Филипчук, був науковий семінар “Пліснеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження”, що проводився 15 квітня 2016 р. (співорганізаторами

виступали Історико-культурний заповідник “Давній Пліснеськ”, Інститут археології Львівського університету та Інститут народознавства НАН України).

Протягом 2000–2010 рр. Михайло Андрійович був членом Вченої ради історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

В орбіту наукових інтересів вченого потрапили, передусім, старожитності райковецької культури українського Прикарпаття. Археолог активно розробляв питання топографії і планувальної структури селищ і городищ останньої чверті I тис. н.е., характеру житлових, господарських і оборонних споруд на пам’ятках, еволюції виробів з кераміки, структури господарства тогочасного населення, рівня його соціально-економічного розвитку, а також численні проблеми теорії та методики формування археологічних джерел. Всього одноосібно та у співавторстві дослідник опублікував близько сотні наукових праць, у т.ч. чотири монографії.

Остання монографія Михайла Андрійовича – “Слов’янські поселення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті” – була видана 2012 р. (перевидана 2014 р.). Її основою стала кандидатська дисертація науковця. Тут підсумовані найважливіші доробки дослідника з зазначених проблем археології. Останнім часом він працював над докторською дисертацією “Населення Верхнього і Середнього Подністров’я та Верхнього Повіслення в другій половині I тисячоліття н.е.”, підготовляв книги про Пліснеськ, слов’янське язичництво на Прикарпатті та ще виношував ще багато інших наукових ідей.

Сьогодні наукові розробки Михайла Филипчука у своїх працях поглиблюють Наталія Стеблій, Андрій Филипчук, Петро Довгань, Богдан Завітій, Оксана Якубовська, Богдан Гринюка, Галина Соловій та ін. Вони “проштовхують” далі не лише вивчення окремих аспектів проблематики райковецької культури, але й суміжних періодів, розвивають питання теоретико-методологічного характеру, помалу формують свого роду певний напрям в археологічних дослідженнях, що виходить зі стін Інституту археології Львівського університету.

Володимир Шелеп, Андрій Филипчук, Богдан Завітій

**БІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦЬ
МИХАЙЛА АНДРІЙОВИЧА ФИЛИПЧУКА
(1983–2016)**

1984

“Исследование крестьянской усадьбы X–XI вв. в с. Коростовата.” *Археологические открытия 1983 г.* (1984): 367.

1987

“Сільські садиби Північної Буковини X–XI ст. (за матеріалами археологічних досліджень).” *Молоді Учені-суспільствознавці УРСР – 70-річчю Великого Жовтня. Тези республіканської наукової теоретичної конференції, 17–18 грудня 1987.* Львів, 1987: 155–156.

1990

“Була колись столиця.” *Вільна Україна.* 26 березня 1990.

“Деякі аспекти формування джерелознавчої бази на сучасному етапі.” Тези міжнародної молодіжної конференції “Екологія культури: історія, традиції, сучасність.” Львів, 1990: 17.

1991

“Роботи Гологірської госпдогвірної експедиції.” Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. Львів, 1991: 93–95.

1993

“Город під «Золотим Левом».” *Літопис Червоної Калини* 3–4 (1993): 39–42. [У співавторстві з В. Петегиричем].

“Іван Старчук – дослідник давнього Пліснеська.” Тези III Всесвітнього з’їзду Брідшан. Броди, 1993: 26–27.

“Іван Старчук – мистецтвознавець, дослідник античної і слов’яно-руської археології.” *Записки Наукового товариства імені Шевченка* 225 (1993): 97–103.

“Нові археологічні відкриття у Львові.” Тези II Міжнародної конференції історичної археології (Кам’янець-Подільський, 1993): 13. [У співавторстві з В. Черноусом, Д. Павлівим, В. Петегиричем та ін.].

“Нові скарби із Снятинщини Івано-Франківської області.” Пам’ятки гальштатського періоду в межиріччі Вісли, Дністра і Прип’яті. Київ, 1993: 129–134. [У співавторстві з Л. Крушельницькою].

“Слов’янський період в історії Пліснеська.” Тези міжнародної конференції “Галицько-Волинська держава: передумови виникнення історія, культура, традиції.” Львів, 1993: 21–23.

“Ярослав Пастернак і українська археологія.” *Studia archeologica* 1 (1993): 3–11. [У співавторстві з Д. Павлівим, В. Петегиричем].

1994

“Тенезис прикарпатських городищ VIII–X ст. з позицій полісної структури суспільства.” Тези міжнародної конференції “Еволюція розвитку слов’янських градів VIII–XIV ст. у передгір’ї Карпат і Татр.” Львів, 1994: 9–11.

“Геодезично-топографічні дослідження ранньослов’янських поселень.” Тези конференції “Населення Прутсько-Дністровського межиріччя та суміжних територій.” Чернівці, 1994: 28–30.

“Нова знахідка: Пліснеський саркофаг.” *Літопис Червоної Калини* 10–12 (1994): 50–55.

1996

“Город під «Золотим Левом».” У *Львів. Історичні нариси*. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип’якевича НАН України, 1996. 24–28. [У співавторстві з В. Петегиричем].

“Город під «Золотим Левом».” В *Українська народна енциклопедія*. Львів: “Червона Калина”, 1996. 39–42. [У співавторстві з В. Петегиричем].

“Житлобудівництво в українському Прикарпатті на рубежі I–II тис. н.е.” Тези міжнародної конференції “Населення Бойківщини в контексті загально-карпатського етнокультурного розвитку.” Львів, 1996: 99–101.

“Слов’янські поселення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті.” Автореф. дис. канд. іст. наук. НАН України, Інститут українознавства імені Івана Крип’якевича, 1996.

“Східнослов’янське житло X – початку XI ст. в українському Прикарпатті.” *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* 6 (1996): 218–233.

“Топографія пам’яток культури типу Луки Райковецької у Прикарпатті.” Історія та сучасність. Матеріали історико-краєзнавчої конференції “Минуле і сучасне Бойківщини”. Львів–Самбір, 1996: 29–31.

1997

“Лукаші – ще одна сторінка стародавньої історії.” *Брідщина* 11 (1997): 16–17. [У співавторстві з В. Войнаровським].

1998

“Дослідження городищ у Верхньому Подністров’ї.” *Львівський археологічний вісник* (1998): 85–97.

“Дослідження стародавнього Пліснеська у 1990 році.” *Волино-Подільські археологічні студії* (1998): 256–279.

“Трина Русанова та Борис Тимошук – дослідники слов’яно-руської доби Прикарпаття і Волині.” *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* 7 (1998): 65–68.

“Пліснеський археологічний комплекс (стан і перспективи дослідження).” *Волино-подільські археологічні студії* (1998): 279–286.

“Про початки формування державних структур в українському Прикарпатті.” *Галицько-буковинський хронограф* (1998): 99–107.

“Про початки формування державних структур в українському Прикарпатті.” У *Галич і Галицька земля в державотворчих процесах*. Матеріали міжнародної ювілейної конференції. Івано-Франківськ–Галич, 1998: 48–56.

“Слов’янські поселення українського Прикарпаття у другій половині I тис. н.е. Стільсько і його округа.” Миколаївщина. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип’якевича НАН України, 1998. Т. 1. 80–104.

1999

“Про господарство слов’янського населення українського Прикарпаття в кінці I тис. н.е.” Матеріали конференції “Галицько-Волинська держава”. Львів, 1999: 18–27.

“Про початки формування державних структур в українському Прикарпатті.” *Галицько-Буковинський хронограф* 1(3) (1999): 99–106.

“Топографія пам’яток культури типу Луки Райковецької у Прикарпатті.” *Етнокультурні процеси в Південно-Східній Європі в I тис. н. е.* Львів–Київ, 1999. 308–318.

2000

“Пастернак Ярослав Іванович.” В *Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). Ювілейна книга*. Упорядники Олексій Вінниченко та Олександр Целуйко. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2000. 142.

“Проблема періодизації і хронології слов’янських старожитностей другої половини I тис. н. е. в українському Прикарпатті.” *Середньовічна Європа: Погляд з кінця XX ст. Матеріали міжнародної конференції*. Чернівці, 2000: 36–46.

“Про появу наземних жител ранньосередньовічної доби в українському Прикарпатті.” *Археологічні студії* 1. (2000): 244–261.

“Смішко Маркіян Юліанович.” В *Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). Ювілейна книга*. Упорядники Олексій Вінниченко та Олександр Целуйко. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2000. 157.

“Старчук Іван Данилович.” В *Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). Ювілейна книга*. Упорядники Олексій Вінниченко та Олександр Целуйко. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2000. 158–159.

2001

Буківна – літописний Биковен на Дністрі. Івано-Франківськ, 2001. [У співавторстві з Б. Томенчуком].

“Про господарство та соціальні мікроструктури населення українського Прикарпаття в останній чверті I тис. н. е.” *Етногенез та рання історія слов’ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть*. Матеріали міжнародної наукової конференції (30–31 березня 2001 року). Львів, 2001: 220–238.

Рецензія на книгу: “Баран, Володимир. “Давні слов’яни.” Україна крізь віки: У 15-ти томах. Київ: Альтернативи, 1998, т. 3.” *Київська старовина* 1 (2001). 179–183. [У співавторстві з Б. Томенчуком].

2002

“Деякі аспекти формування археологічних джерел (за матеріалами Райковецької культури в українському Прикарпатті).” *Нові технології в археології*. Київ–Львів, 2002. 36–51. [У співавторстві з Т. Милянком].

“Дослідження літописного Пліснеська у 2002 році.” *Археологічні дослідження Львівського університету* 5 (2002): 197–221.

2003

“Державотворчі процеси в українському Прикарпатті в кінці I тис. н. е.” *Галицько-Буковинський хронограф* 4 (2003): 23–48.

“Міжнародна археологічна конференція «Нові технології в археології».” *Археологія* 1 (2003): 132–134. [У співавторстві з Д. Козаком, Т. Милянком].

2004

“Планувальна структура поселень Райковецької культури в Прикарпатті.” *Стародавній Іскоростень і слов’янські гради*. Коростень, 2004. 290–294.

“Рятівні археологічні роботи в літописному Пліснеську протягом 2001–2003 рр.” *Археологічні дослідження в Україні, 2002–2003* (2004): 328–334.

“Українська середньовічна археологія за останнє десятиліття.” *Українська історіографія на зламі тисячоліть: здобутки і проблеми*. Львів, 2004. 107–118.

2005

“Керамічний посуд з поселень Райковецької культури українського Прикарпаття (проблеми хронології і періодизації).” *Carpatica – Карпатика (Давнина і сучасність)* 33. (2005): 110–131.

Лукаші. Багатошарова пам’ятка археології на Брідщині. Львів: Ліга-Прес, 2005. [У співавторстві з В. Войнаровським та В. Коноплею].

2006

“Державотворчі процеси в Українському Прикарпатті у VIII–X ст.” *Вісник Інституту археології* 1. (2006): 58–70.

“Літописний Пліснеськ [початок].” *Аптека Галицька* 17 (180 (2006): 28–31.

“Літописний Пліснеськ [закінчення].” *Аптека Галицька* 18 (181) (2006): 28–31.

“Могилиники Пліснеського археологічного комплексу як джерело до вивчення етнокультурних взаємовпливів на мікрорегіональному рівні.” *Вісник Інституту археології* 1 (2006): 71–85. [У співавторстві з Н. Шуй].

Скарб гальштитсько-латенської доби: каталог. Винники, 2006. [У співавторстві з Н. Білас та І. Тимцем].

2007

Історія первісного суспільства. Методичні рекомендації. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007. [У співавторстві з О. Ситником].

“Про стан і перспективи формування археологічних джерел ранньосередньовічної пори в українському Прикарпатті.” *Вісник Інституту археології* 2 (2007): 3–16.

“Рятівні археологічні розкопки на городищі у с. Підгородище Перемишлянського р-ну Львівської обл.” *Вісник Інституту археології* 2 (2007): 113–136.

2008

“Оборонні споруди Пліснеська.” *Стародавній Іскоростень і слов’янські гради*. Коростень, 2008. Т. 2. 220–229.

“Природно-топографічні умови розташування Пліснеська.” *Праці Науково-дослідного інституту пам’яток охоронних досліджень* 4 (2008): 225–238.

“Райковецька культура в українському Прикарпатті: хронологія і періодизація.” *Вісник Інституту археології* 3 (2008): 68–135.

2009

“До питання про роль і місце слов’янських городищ в системі заселення українського Прикарпаття.” Тези міжнародної наукової конференції “Східноєвропейські старожитності в добу середньовіччя”. Чернівці, 2009: 74–75.

“Дослідження Плісеського археологічного комплексу у 2007 році.” *Вісник Інституту археології* 4 (2009): 130–176.

“Структура Плісеського археологічного комплексу в слов’янський та давньоруський час.” *Вісник Інституту археології* 4 (2009): 3–21.

“II Міжнародний симпозіум “Народження слов’янських держав: стан та перспективи дослідження.” *Вісник Інституту археології* 4 (2009): 180–183.

2010

“Плісеський археологічний комплекс.” *Археологія і давня історія України: Збірник наукових праць* 1 (2010): 345–357.

“Попередні результати дослідження культового місця слов’янського часу на території Плісеського археологічного комплексу в 2009 р.” *Вісник Інституту археології* 5 (2010): 135–169.

“Створення археологічного кадастру в горобогірній місцевості (теоретичні та методологічні аспекти).” *Вісник Інституту археології* 5 (2010): 3–38. [У співавторстві з Н. Стеблій].

2011

“Археології Інститут.” В *ENCYCLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. Т. 1. 152.

“Вісник Інституту археології.” В *ENCYCLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. Т. 1. 290.

“Довгань Петро Михайлович.” В *ENCYCLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. Т. 1. 451.

“До питання про ритуальні інгумаційні поховання жертвовного поясу святилища Плісеського городища (за матеріалами досліджень 2009 р.)” *Вісник Інституту археології* 6 (2011): 62–95 [У співавторстві з Г. Соловій].

“Літописний Плісеськ у світлі нових археологічних досліджень.” “Слово о полку Ігоревім” як пам’ятка української літератури (до 80 річчя написання твору). Матеріали наукової конференції (Львів, 6 грудня 2007 року). Львів–Дрогобич, 2011: 170–171.

“Основні підсумки археологічних досліджень слов’яно–руських пам’яток у Верхньому Подністров’ї протягом 2000–2007 рр.” Археологічні дослідження в межиріччі Вісли, Дністра та Тиси у 2000–2007 рр. Матеріали міжнародної археологічної конференції (Львів, 6–8 травня 2008 року). Львів, 2011. 61–81.

“Попередні результати дослідження лінії захисту східної частини ур. “Оленин Парк” на території Плісеського археологічного комплексу в 2010 р.” *Вісник Інституту археології* 6 (2011): 172–200 [У співавторстві з А. Филипчуком].

2012

“До питання про міждисциплінарний підхід у формуванні джерельної бази та археологічних, історичних інтерпретацій (за матеріалами старожитностей другої половини I тисячоліття н.е. Верхнього Подністров'я, Західного Побужжя та Повіслення).” Тези доповідей і повідомлень міжнародної наукової конференції “Книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база” (Львів, 17–18 травня 2012 року). Львів, 2012: 3–7.

“До питання про ритуальні поховання в межах “жертвовного поясу” культового місця Пліснеського археологічного комплексу (за матеріалами досліджень 2009 року).” *Наукові записки. Львівський історичний музей* 15 (2012): 24–41. [У співавторстві з Г. Соловій].

“Короткі підсумки робіт Пліснеської археологічної експедиції у 2012 р.” *Вісник Інституту археології* 7 (2012): 185–186. [У співавторстві з А. Филипчуком, Г. Соловій, Б. Завітієм].

“Попередні результати дослідження п'ятої лінії захисту (валу № 4) Пліснеського археологічного комплексу у 2011 р.” *Вісник Інституту археології* 7 (2012): 128–156. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Результати суцільних розвідкових робіт Пліснеської археологічної експедиції на території Золочівського району у 2011 році.” *Вісник Інституту археології* 7 (2012): 107–127. [У співавторстві з А. Филипчуком, Б. Завітієм].

Слов'янські поселення VIII–X ст. в українському Прикарпатті. Львів, 2012.

“Der archäologische Komplex von Plisnesko.” *Mezi raným a vrcholným středověkém. Pavlu Kouřilovi k šedesátým narozenám přátelé, kolegové a žáci*. Brno, 2012. 235–250.

2013

“Короткі підсумки робіт Пліснеської археологічної експедиції у 2013 р.” *Вісник Інституту археології* 8 (2013): 345–346 [У співавторстві з Б. Завітієм, А. Филипчуком, Б. Гринюкою, Г. Соловій].

“Основні підсумки дослідження валу № 5 Пліснеського городища (сезони 2007–2009, 2012 рр.).” *Карпатика* 42 (2013): 109–120. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Попередні результати дослідження західної частини урочища Оленин Парк на території Пліснеського археологічного комплексу.” *Вісник Інституту археології* 8 (2013): 147–167.

“Попередні результати дослідження лінії захисту № 4 (валу № 5) Пліснеського археологічного комплексу.” *Вісник Інституту археології* 8 (2013): 168–186. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Роботи Пліснеської експедиції.” *Археологічні дослідження України* 2012 (2013). 238.

2014

“Дослідження лінії захисту № 4 (валу № 5) Пліснеського археологічного комплексу у 2008–2009 рр.” *Вісник Інституту археології* 9 (2014): 106–131. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Короткі підсумки робіт Пліснеської археологічної експедиції у 2014 р.” *Вісник Інституту археології* 9 (2014): 270–271. [У співавторстві з А. Филипчуком, Б. Завітієм, Г. Филипчук, Б. Гринюкою].

“Короткі підсумки розвідкових робіт та обстежень на території Львівської і Тернопільської областей у 2014 р.” *Вісник Інституту археології* 9 (2014): 273–274. [У співавторстві з А. Филипчуком, Г. Филипчук, Б. Гринюкою, Б. Завітієм].

“Основні підсумки вивчення ліній захисту Пліснеського городища у 2007–2013 рр.” *Археологічні студії* 5 (2014): 289–309.

“Пам’ятки черняхівської та празької культур узбережжя р. Золота Липа.” *Карпатика* 43 (2014): 160–173. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Підсумки робіт Пліснеської експедиції.” *Археологічні дослідження України* 2013 (2014): 182 [У співавторстві з Б. Завітієм, А. Филипчуком, Б. Гринюкою, Г. Соловій].

“Польовий семінар “Старожитності Галичини і Волині у контексті етноархеологічних досліджень.” *Вісник Інституту археології* 9 (2014): 266–267. [У співавторстві з А. Филипчуком, Н. Стеблій].

“Поховальні пам’ятки слов’янського часу Пліснеського археологічного комплексу.” *Studia Mythologica Slavica* 17 (2014): 37–56. [У співавторстві з Г. Соловій].

“Socijalno-ekonomski razvoj stanovništva ukrajinskoga Prykarpattja potkraj 1. tisućljeća n. e.” *Ukrajinski Karpati: etnogeneza–arheologija–etnologija. Zbornik radova (prijevod s ukrajinskoga)*. Zagreb, 2014. 117–206.

2015

“Пліснеський археологічний комплекс: теорія і практика досліджень.” *Вісник Інституту археології* 10 (2015): 38–64.

“Пліснеський археологічний комплекс.” *Наша спадщина* 4(6) (2015): 32–42.

Пліснеський археологічний комплекс: буклет. Львів, 2015. [У співавторстві з А. Филипчуком].

2016

“Історичний розвиток Пліснеського городища у світлі нових досліджень.” *Галич і Галицька земля: досвід і проблеми збереження історико-архітектурної спадщини середньовічних міст в Україні та Європі. Матеріали Міжнародної наукової конференції (Галич, 27–28 жовтня 2016 року)*. Галич, 2016: 78–86. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Нові дані про монастирські старожитності Пліснеського археологічного комплексу.” *Пліснеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 року)*. Львів, 2016. 21–22. [У співавторстві з Б. Гринюкою, М. Партикою].

“Оборонні лінії Пліснеського городища (на матеріалах розкопок 1990–2014 рр.).” *Пліснеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 року)*. Львів, 2016. 15–19. [У співавторстві з А. Филипчуком].

Підгорецький Василіанський монастир Благовіщення Пречистої Діви Марії: буклет. Львів, 2016. [У співавторстві з О. Якубовською, Б. Гринюкою].

“Результати археологічних досліджень 2015 р. у південній частині Пліснеського археологічного комплексу.” *Пліснеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 року)*. Львів, 2016. 22–23. [У співавторстві з О. Якубовською].

“Слов’янські лінії оборони Пліснеського городища (за результатами розкопок 1990–2015 рр.).” *Пам’ятки Тустані в контексті освоєння Карпат у доісторичну добу та в*

середньовіччі; проблеми їх збереження та використання: матеріали III Міжнародної наукової конференції (Львів, Урич, 7–8 квітня 2016 р.). Львів, 2016: 41–43. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Слов’янські старожитності українського Прикарпаття останньої чверті I тис. н.е. (теоретико-методологічні засади хронології та періодизації).” Галич і Галицька земля: досвід і проблеми збереження історико-архітектурної спадщини середньовічних міст в Україні та Європі. Матеріали Міжнародної наукової конференції (Галич, 27–28 жовтня 2016 року). Галич, 2016: 65–77.

“Структура Пліснеського археологічного комплексу.” Пліснеський археологічний комплекс: стан та перспективи дослідження. Тези доповідей наукового семінару (Львів, 15 квітня 2016 року). Львів, 2016. 5–7.

Язичницьке культове місце давніх слов’ян у Пліснеську: буклет. Львів, 2016. [У співавторстві з Г. Филипчуком].

Праці вченого, видані посмертно:

“Історико-культурний заповідник «Давній Пліснеськ».” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 31–33. [У співавторстві з С. Павлюком].

“Структура та основні проблеми у вивченні Пліснеського археологічного комплексу.” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 36–59.

“Дослідження оборонного рубежу на схилі південно-західної частини ур. “Замчисько” (Пліснеський археологічний комплекс) у 2009 р.” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 138–151. [У співавторстві з В. Шелепом, А. Филипчуком].

“Попередні результати дослідження лінії захисту № 3 (валу № 6) Пліснеського археологічного комплексу у 2014 р.” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 152–168. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Попередні результати дослідження лінії захисту № 1 (валу № 8) Пліснеського археологічного комплексу у 2015 р.” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 169–195. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Нові відомості про сільську округу Пліснеського городища (матеріали досліджень 2009 р.).” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 212–220. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“Пам’ятки слов’янського й давньоруського періодів з південно-західних та західних околиць Пліснеського городища (матеріали досліджень 2011 р.).” *Пліснеські старожитності.* Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 221–231. [У співавторстві з А. Филипчуком].

“До питання про хронологію Пліснеського курганного могильника.” *Пліснеські старожитності*. Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 277–279. [У співавторстві з Г. Филипчук].

“Основні підсумки робіт у південній частині Пліснеського археологічного комплексу в 2015 р.” *Пліснеські старожитності*. Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 284–285. [У співавторстві з О. Якубовською].

“Основні підсумки досліджень Пліснеського археологічного комплексу у 2016 р.” *Пліснеські старожитності*. Збірник наукових праць Адміністрації історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” на пошану Михайла Андрійовича Филипчука. Львів, 2016. 286–287. [У співавторстві з С. Змерзлюю, Н.-М. Рибчинським, А. Филипчуком, Л. Якубовською].

“The state and prospects of research of Luka Raykovetska culture in Ukrainian Subcarpathians.” *Вісник Інституту археології* 11 (2016): 16–35.

Уклад Андрій Филипчук